

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

**Кваліфікаційна робота бакалавра
на тему:**

**«РОЗВИТОК ТУРИЗМУ У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ
ВОЄННОГО ЧАСУ»**

Виконав: здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти, Т1-В21 групи
спеціальності: 242 Туризм
за ОПП «Туризмознавство»
денної форми навчання
Олександр ФАРЕНЮК

Науковий керівник:
кандидат історичних наук, доцент кафедри
туризму та готельно-ресторанної справи
Богдана ОПРЯ

Рецензент:
кандидат.....,
доцент.....
.....

Кам'янець-Подільський
2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ.....	7
1.1. Поняття та класифікація туристичних послуг у кризових умовах.....	7
1.2. Вплив воєнних дій на розвиток туризму: міжнародний та український досвід.....	11
1.3. Адаптація туристичної сфери до умов воєнного часу.....	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	20
2.1. Туристичний потенціал Хмельницької області до початку воєнних дій.....	20
2.2. Вплив воєнних дій на туристичний сектор регіону.....	24
2.3. Нові формати туризму: внутрішній туризм, волонтерський та військовий туризм.....	28
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ ПІСЛЯ ВІЙНИ.....	33
3.1. Основні виклики та проблеми відновлення туристичної галузі.....	33
3.2. Роль державних та міжнародних програм у підтримці туризму.....	38
3.3. Стратегії розвитку туристичної сфери в післявоєнний період.....	44
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54

ВСТУП

Актуальність теми. Економічне та соціальне значення туризму в сучасних умовах полягає у сприянні розвитку економіки, створенні нових робочих місць та підвищенні престижу країни. Туризм є важливою складовою економіки України, а його розвиток сприяє регіональному розвитку та інтеграції в європейське економічне середовище. Проте повномасштабна агресія росії проти України, яка триває з 2022 року, значно змінила умови функціонування туристичної галузі.

На сучасному етапі туризм в Україні загалом та у Хмельницькій області зокрема зазнав значних трансформацій. З одного боку, військові дії обмежили потік іноземних туристів і ускладнили функціонування традиційних туристичних маршрутів. З іншого боку, зростає значення внутрішнього туризму, військово-історичного туризму, а також нових форматів відпочинку, орієнтованих на потреби внутрішньо переміщених осіб та військових.

Хмельницька область має значний туристичний потенціал, зокрема історико-культурні пам'ятки, природні ресурси та розвинену інфраструктуру для відпочинку. В умовах війни регіон став важливим хабом для внутрішньо переміщених осіб, що стимулює розвиток місцевого бізнесу та адаптацію туристичної інфраструктури до нових викликів. Крім того, після завершення бойових дій область може стати одним із центрів відновлення національного туризму, що потребує стратегічного планування та залучення інвестицій.

Дослідження сучасного стану та перспектив розвитку туризму в Хмельницькій області в умовах воєнного часу є актуальним з огляду на кілька ключових чинників. По-перше, необхідно оцінити вплив війни на туристичний сектор регіону та адаптаційні механізми бізнесу. По-друге, важливо проаналізувати потенційні можливості для розвитку альтернативних видів туризму, таких як екотуризм, волонтерський туризм та історико-військовий туризм. По-третє, дослідження сприятиме розробці стратегічних

напрямків відновлення туристичної сфери після завершення війни, що допоможе залучити інвестиції та створити сталу туристичну інфраструктуру.

Таким чином, тема роботи є актуальною та має важливе практичне значення для розвитку туристичної сфери України, відновлення економіки регіонів та посилення їхньої конкурентоспроможності на внутрішньому та міжнародному туристичному ринку.

Зв'язок роботи з науковим програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота бакалавра виконана у контексті тематики, яку розробляє кафедра туризму та готельно-ресторанної справи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Мета роботи – дослідити тенденції, проблеми та перспективи розвитку туризму в Хмельницькій області в умовах воєнного часу та запропонувати шляхи вирішення ключових проблем галузі, спрямовані на її адаптацію, відновлення та подальший розвиток.

Для досягнення цієї мети передбачено вирішення таких завдань:

- проаналізувати вплив воєнних дій на туристичну сферу України загалом та Хмельницької області зокрема;
- дослідити ключові зміни в туристичних потоках та структуру попиту на туристичні послуги в регіоні;
- оцінити потенціал розвитку нових форматів туризму, таких як внутрішній, військово-історичний, екотуризм та волонтерський туризм;
- розглянути досвід адаптації туристичної галузі в кризових умовах та визначити ефективні механізми підтримки і відновлення туризму;
- розробити стратегічні напрями розвитку туристичної інфраструктури регіону в післявоєнний період;
- визначити можливості залучення інвестицій та міжнародної підтримки для відбудови і модернізації туристичної галузі в Хмельницькій області.

Результати дослідження можуть бути корисними для органів державного управління, місцевої влади, туристичних підприємств та інших

зацікавлених сторін, які працюють над розвитком і відновленням туристичного сектору в Україні.

Об’єкт даного дослідження – туристична галузь Хмельницької області в умовах воєнного часу.

Предмет дослідження – стан, особливості функціонування та перспективи розвитку туристичної галузі Хмельницької області в умовах воєнного часу та післявоєнного відновлення.

Методи та методологія дослідження. У роботі використано загальнонаукові методи (аналіз, синтез, порівняння), а також статистичний, соціологічний та картографічний аналіз. Аналіз і синтез застосовувалися для вивчення компонентів туристичного потенціалу Хмельницької області та змін, що відбулися в умовах війни. Метод порівняння дозволив зіставити туристичні потоки до 2022 року та в період 2022 – 2025 рр. Статистичний аналіз охоплював оцінку динаміки ринку, попиту та структурних змін у сфері туризму. Соціологічні методи (опитування та анкетування) допомогли визначити проблеми та перспективи розвитку галузі. Картографічний метод використовувався для просторового аналізу розміщення туристичних об’єктів і змін у їх використанні. Комплексний підхід забезпечив об’єктивне уявлення про стан та перспективи туризму в регіоні й сприяв формуванню рекомендацій щодо його відновлення.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що їх можна використати у практичній діяльності фахівців туристичної сфери, органів державного управління та місцевого самоврядування для розробки стратегій відновлення та розвитку туризму в Хмельницькій області. Отримані результати також можуть бути застосовані у навчальному процесі під час вивчення таких дисциплін, як «Регіональна економіка», «Туристичне країнознавство», «Менеджмент туристичної діяльності», «Економіка туризму» та інших. Дослідження може стати основою для подальших наукових робіт, присвячених відновленню туристичної індустрії України у післявоєнний період.

Елементи наукової новизни роботи полягають у вивченні теми, яка ще недостатньо досліджена, зокрема розвитку туризму в Хмельницькій області в умовах воєнного часу. У процесі дослідження: охарактеризовано сучасний стан туристичної сфери регіону та визначено її основні зміни внаслідок війни; виявлено ключові чинники, що впливають на розвиток внутрішнього туризму, включаючи військово-історичний, волонтерський та екотуризм; проаналізовано проблеми туристичного бізнесу в умовах воєнного стану та розглянуто механізми його адаптації; окреслено стратегічні напрямки та перспективи відновлення туристичної галузі після завершення воєнних дій, з урахуванням міжнародного досвіду та особливостей регіону. Дослідження сприятиме розробці ефективних підходів до відбудови туристичної індустрії в Україні та забезпеченню її конкурентоспроможності в майбутньому.

Апробація результатів дослідження здійсненна шляхом обговорення її основних положень на попередньому захисті на кафедрі туризму та готельно-ресторанної справи, а також через виголошення її окремих положень на студентській науковій конференції навесні 2025 р.

Публікації. Окремі тези та напрацювання дипломної роботи були сформульовані у статті «Особливості та перспективи розвитку туризму у Хмельницькій області в умовах воєнного стану», поданій до друку за матеріалами зазначеної вище конференції.

Структура роботи визначена метою і завданнями дослідження, складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків, та списку використаних джерел. Основний зміст роботи викладено на 53 сторінках. Загальний обсяг роботи – 62 сторінки. Список використаних джерел налічує 66 позицій.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження вдалось розв'язати поставлені завдання та досягти мети роботи. У першому розділі окреслено ключові теоретичні підходи до розуміння сутності туристичних послуг у контексті кризових ситуацій, зокрема зосереджено увагу на впливі воєнних дій. Визначено, що туристичні послуги в умовах нестабільності потребують переосмислення підходів до їх класифікації, організації та надання. Досліджено досвід інших країн, які стикалися з подібними викликами, та проаналізовано українську ситуацію, де туризм опинився під сильним тиском з боку військових дій, втрачаючи традиційні ринки, інфраструктуру та довіру споживачів. Водночас, розкрито стратегії адаптації туристичного сектору до умов війни, зокрема шляхом переорієнтації на внутрішній туризм, розвитку безпечних маршрутів та цифровізації послуг. Отже, теоретичне підґрунтя дозволяє сформулювати базис для подальшого практичного аналізу впливу кризових явищ на туризм та пошуку ефективних механізмів його відновлення й розвитку.

Аналіз туристичної галузі Хмельницької області в умовах воєнного стану засвідчив суттєві зміни як у структурі туристичних послуг, так і в напрямках розвитку регіонального туризму. До початку повномасштабних воєнних дій область демонструвала сталу позитивну динаміку в туристичному секторі, маючи вагомий природний, культурний та історичний потенціал, що приваблював як вітчизняних, так і зарубіжних мандрівників. Проте після початку війни спостерігається зниження туристичних потоків, переорієнтація на безпечні локації, призупинення діяльності багатьох закладів розміщення та сервісу. Разом із тим, область частково зберегла свою привабливість завдяки відносній безпеці, активній участі місцевих громад у волонтерському русі та адаптивності малого бізнесу до нових умов.

У воєнний час у регіоні почали формуватися нові формати туризму, серед яких особливої актуальності набули внутрішній, волонтерський і

військовий туризм. Збільшення кількості внутрішніх переміщених осіб, а також зростання потреби у психологічному розвантаженні та підтримці економіки краю сприяли розвитку локальних ініціатив у сфері туризму. Такі напрямки, як патріотичні екскурсії, участь у волонтерських таборах, відвідування історичних місць, пов'язаних із національною пам'яттю, стали не лише новими трендами, а й засобом підтримки громади. Це свідчить про високий рівень стійкості туристичного сектору Хмельниччини, який, незважаючи на виклики, прагне адаптуватися до нової реальності та зберігати функціональність, що є важливою умовою для майбутнього відновлення після завершення воєнних дій.

У третьому розділі розглянуто перспективи відновлення туристичної галузі Хмельницької області після завершення воєнних дій, акцентуючи увагу на комплексі викликів, що постануть перед регіоном. Серед основних проблем виокремлюються: відновлення інфраструктури, повернення довіри туристів, необхідність оновлення кадрів та зміцнення безпекової складової. Туристична сфера потребує не просто повернення до довоєнного стану, а трансформації відповідно до нових реалій. Важливо враховувати зміну поведінки споживачів туристичних послуг, їх підвищені вимоги до безпеки, екологічності та змістовного наповнення відпочинку. Також надзвичайно актуальним є формування позитивного іміджу регіону як безпечного, гостинного та культурно багатого напрямку.

Ключову роль у післявоєнному відновленні туризму відіграватимуть державні ініціативи та міжнародні програми допомоги, які можуть стати каталізатором для модернізації галузі. Співпраця з донорами, розробка регіональних стратегій розвитку, залучення інвестицій та створення умов для підтримки малого і середнього туристичного бізнесу – все це є фундаментом майбутнього зростання. У контексті післявоєнного відновлення особливу увагу слід приділити сталому туризму, який поєднує економічну вигоду з екологічною та соціальною відповідальністю. Успішна реалізація стратегій розвитку туризму дозволить не лише відродити галузь, а й зробити її одним із

драйверів економічного відновлення регіону, сприяючи зміцненню місцевих громад і збереженню культурної спадщини.

Отже, попри всі труднощі, спричинені воєнними подіями, туристична галузь Хмельниччини продемонструвала неабияку гнучкість, здатність до адаптації та потенціал до відновлення. Сьогодні перед регіоном відкривається унікальний шанс не лише повернути втрачене, а й переосмислити підходи до розвитку туризму в дусі сучасних викликів. Розумне поєднання внутрішніх ресурсів, громадської активності, підприємницької ініціативи та зовнішньої підтримки може перетворити туризм на потужний інструмент економічного зростання, культурного відродження та суспільної єдності. Майбутнє галузі – це простір для нових ідей, інновацій та глибокої трансформації, яка здатна вивести Хмельницьку область на якісно новий рівень у сфері туристичних послуг, зберігаючи при цьому ідентичність, безпеку та людяність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азовський Д. Туризм у режимі відновлення: як відпочинок українців рятує економіку країни. *Бізнес Район*. URL: <https://business.rayon.in.ua/topics/774368-turizm-u-rezhimi-vidnovlennya-yak-vidpochinok-ukraintsiv-ryatue-ekonomiku-kraini> (дата звернення: 16.01.2025).
2. Актуалізація Стратегії розвитку Хмельницької області на 2021-2027 роки. *Хмельницька обласна військова адміністрація*. URL: https://www.adm-km.gov.ua/?page_id=150081 (дата звернення: 19.01.2025).
3. Аналітичне дослідження втрат туристичної індустрії в Україні. *Національна туристична організація України*. 2023. URL: <https://nto.ua/assets/files/ntou-library-war-%D0%86mpact-analysis.pdf> (дата звернення: 29.01.2025).
4. Багрій К. Віртуальний туризм як новий напрямок туризму в умовах війни. Чернівці: Технодрук, 2022. С.144-149. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/bagrii3.htm (дата звернення: 12.02.2025).
5. Байдак І. Туризм на Хмельниччині в умовах війни: чи є попит на відпочинок та які напрямки обирають. *Є ує.ua*. 5 квітня 2025. URL: https://ye.ua/podorozhi/60603_Turizm_na_Hmelnichchini_v_umovah_viyini_chi_ye_popit_na_vidpochinok_ta_yaki_napryamki_obirayit.html (дата звернення: 21.02.2025).
6. Батиченко С., Мельник Л., Савков П., Сторубльов О. Особливості розвитку військового туризму в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. URL: <https://miljournals.knu.ua/index.php/visnuk/article/view/844> (дата звернення: 12.03.2025).

7. Берковський В. Про захист пам'яток на початку повномасштабного вторгнення. *БЖ*. URL: <https://bzh.life/ua/gorod/1714387599--mi-povinni-vtratiti-te-shcho-ruynue-vorog/> (дата звернення: 11.03.2025).
8. Бойко З. В., Горожанкіна Н. А., Грушка В. В. Тенденції розвитку туризму в умовах воєнного часу. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-7> (дата звернення: 18.01.2025).
9. Бойко І. Інфраструктура під час війни: поступовий рух вперед. *УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/society/infrastruktura-pid-chas-viyni-postupoviy-ruh-vpered-12624744.html> (дата звернення: 26.01.2025).
10. Бордун О., Шевчук В., Монастирський В. Втрати та напрями порятунку туристичного бізнесу України в умовах війни. *Вісник Львівського університету*. 2022. №62. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/02/Bordun-Visnuk_Univer_Economics-stattya-22.pdf (дата звернення: 13.01.2025).
11. Боровець Л. Зелений туризм в реаліях війни: історія власника еко-садиби на Хмельниччині. *Суспільне Хмельницький*. URL: <https://suspilne.media/khmelnyskiy/248349-zelenij-turizm-v-realiah-vijni-istoria-vlasnika-eko-sadibi-na-hmelniccini/> (дата звернення: 02.02.2025).
12. Вахович І., Смолич Д. Неурядові організації: сутність поняття та ознаки, цілі та функції. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-31> (дата звернення: 03.02.2025).
13. Військовий туризм в Україні: детальний посібник для іноземців. VISIT UKRAINE. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/4486/military-tourism-in-ukraine-a-detailed-guide-for-foreigners?srsltid=AfmBOor0SIgjN8ESD29uv5zBTKzVqlBnfmJ2ulbjm5nZ6EJp-fPD09Ch#ci-mozливо-podorozuvati-ukrayinoyu-v-umovax-viini> (дата звернення: 27.01.2025).
14. Військові з родинами безоплатно проходять реабілітацію на Хмельниччині. *Суспільне Хмельницький*. URL:

- <https://suspilne.media/khmelnyskiy/722965-vijskovi-z-rodinami-bezoplatno-prohoditimut-reabilitaciu-na-hmelniccini/> (дата звернення: 19.01.2025).
15. Вовк К. Теоретична сутність поняття «Подієвий туризм» та прикладні аспекти його використання. URL: <https://orcid.org/0000-0002-7113-1839>
 16. Волонтери. *Суспільне Хмельницький*. URL: <https://suspilne.media/khmelnyskiy/tag/volonteri/> (дата звернення: 19.03.2025).
 17. Воронова Т. Промоція українських регіонів через туризм і культуру. *AgroPortal*. URL: <https://agroportal.ua/ru/blogs/prodvizhenie-ukrainskikh-regionov-cherez-turizm-i-kulturu> (дата звернення: 04.01.2025).
 18. Габчак Н., Габчак С. Внутрішній туризм України: тенденції, проблеми та можливості розвитку у воєнний період. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2592> (дата звернення: 19.02.2025).
 19. Горчак Р. В., Голубець І. М. Сучасні цифрові технології в туристичній інфраструктурі України в умовах війни. *Технології та суспільство: взаємодія, вплив, трансформація*. 26 липня 2024. URL: <https://doi.org/10.62731/mcnd-26.07.2024.001> (дата звернення: 07.03.2025).
 20. Григораш О. В., Пугач В. А. Фінінсова стійкість України в умовах війни: реалії та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. №65. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-57> (дата звернення: 20.01.2025).
 21. ДАРТ. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/u-2023-roci-podatkov-i-nadhodzhennya-vid-turistichnoyi-galuzi-ukrayini-viyshli-na-dovoiennyi-riven> (дата звернення: 18.02.2025).
 22. Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2023 роках. *КМІС*. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1335&page=1> (дата звернення: 07.01.2025).

23. Добровільний локальний огляд про досягнення цілей сталого розвитку.
URL: https://sdgs.un.org/sites/default/files/vlrs/2024-02/lviv_vlr_ukr.pdf
(дата звернення: 09.03.2025).
24. Долинська О. Особливості туризму Хмельницької області. *Вісник КНУ ім. Шевченка*. 2017. №1 (66). URL: <https://visnyk-geo.knu.ua/wp-content/uploads/2017/09/27-66-67.pdf> (дата звернення: 22.01.2025).
25. Етнотуризм – доступна «машина часу». *OZI.PP.UA*. URL: https://ozi.pp.ua/etnoturizm_14155/ (дата звернення: 19.02.2025).
26. Журба І., Гриндій О., Григор'єва Л. Туристичний потенціал Поділля: сучасний стан та перспективи розвитку. *DEVELOPMENT SERVICE INDUSTRY MANAGEMENT*. URL: [https://doi.org/10.31891/dsim-2025-9\(38\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2025-9(38)) (дата звернення: 29.01.2025).
27. Зарубіна А. В., Сіра Е. О., Демчук Л. І. Особливості туризму в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-14> (дата звернення: 22.02.2025).
28. Збитки інфраструктури України через війну зросли до 170 млрд доларів оцінка KSE. *Рубрика все по полицках*. URL: <https://rubryka.com/2025/02/14/zbytky-infrastruktury-ukrayiny-cherez-vijnu-zrosly-do-170-mlrd-otsinka-kse/> (дата звернення: 27.01.2025).
29. Кам'янець-Подільський – місто фестивалів. *Opti Travel Service*. URL: <https://otour.com.ua/blog/kamjanets-podilskij-misto-festivaliv> (дата звернення: 20.01.2025).
30. Коновалова О., Ковальчук В. Внутрішній і зовнішній туризм у Хмельницькому під час війни. *Суспільне Хмельницький*. URL: <https://suspilne.media/khmelnyskiy/404807-vnutrisnij-i-zovnisnij-turizm-u-hmelnickomu-pid-cas-vijni/> (дата звернення: 02.03.2025).
31. Копійка В. В., Маковський С. О., Миронова М. А. Європейський Союз у міжнародних відносинах. Київ: ВПЦ Київський університет, 2021. 560 с.
URL: <https://e->

learning.iir.edu.ua/pluginfile.php/26416/mod_book/chapter/958/EU%20in%20IR.pdf?time=1644398263399 (дата звернення: 18.02.2025).

32. Костинець Ю. В., Костинець В. В., Шевченко О. О. Розвиток туризму України в умовах війни. *Актуальні проблеми економіки*. 2023. №3 (261). URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2023/03/3.23._topic_-Iuliia-V.-Kostynets-Valeriia-V.-Kostynets-Oleh-O.-Shevchenko-51-57.pdf (дата звернення: 15.03.2025).
33. Лисюк Т., Ройко Л., Білецький Ю. Цифрові інноваційні технології у сфері туризму. 2023. № 52. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2554> (дата звернення: 16.01.2025).
34. Маджумдар О. Повноцінні мандри у віртуальному світі. В Україні набирає обертів «електронний» туризм. *РБК – Україна*. URL: <https://www.rbc.ua/rus/travel/povnotsinni-mandri-virtualnomu-sviti-ukrayini-1696952636.html> (дата звернення: 18.01.2025).
35. Мазаракі А. А. Інновінг в туризмі. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 532 с.
URL: <https://knute.edu.ua/file/MjExMzA=/f847c0a5a302fe60ccf9e3463100472d.pdf> (дата звернення: 19.01.2025).
36. Мазур Ю. Що таке волонтерський туризм та як він виник на Хмельниччині? *Активна Громада*. URL: https://ag.com.ua/forum/scho-take-volonterskiy-turizm-ta-yak-vinik-na-hmelnichchini_283/ (дата звернення: 09.01.2025).
37. Меджибіж. Замки та храми України. URL: <https://castles.com.ua/n21n.html> (дата звернення: 04.04.2025).
38. Моца А. А., Шевчук С. М., Середа Н. М. Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/moca.htm (дата звернення: 16.02.2025).

39. Наконешна К. С. Туризм у період воєнного стану: стратегії для відновлення та розвитку в Україні. Харків: Державний біотехнологічний університет. 2022. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/51333/1/Upravlinnia> (дата звернення: 29.01.2025).
40. Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ). URL: <https://mof.gov.ua/uk/nimecke-tovaristvo-mizhnarodnogo-spivrobitnictva-giz> (дата звернення: 06.04.2025).
41. Панкова Є. В. Туристичне краєзнавство. Київ: Альтерпрес, 2003. 352 с. URL: https://tourlib.net/books_ukr/pankova.htm (дата звернення: 14.02.2025).
42. Подільські Товтри увійшли до ТОП-5 найкращих нацпарків для еко-туризму взимку. *Хмельниччина туристична*. URL: <https://turist.km.ua/ua/news/ukrayinska-podilski-tovtry-uvijshly-do-top-5-najkrashhyh-natsparkiv-dlya-eko-turyzmu-vzymku/> (дата звернення: 09.02.2025).
43. Проєкт USAID «Говерла». URL: <https://decentralization.ua/donors/hoverla> (дата звернення: 16.01.2025).
44. Самойлюк М. Трекер економіки України під час війни. 2025. 3 квітня. *Центр економічних стратегій*. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 27.03.2025).
45. Самчики. Україна Інкогніта. URL: <https://ukrainaincognita.com/khmelnyska-oblast/starokostyantynivskiy-raion/samchyky/samchyky> (дата звернення: 12.01.2025).
46. Сатанів 2025. Бальнеологічний курорт. Sataniv.info. URL: <https://sataniv.info/> (дата звернення: 19.01.2025).
47. Сатанів: здоров'я. *Єуе.ua*. 5 квітня 2025. URL: <https://ye.ua/sataniv/zdorovya/3> (дата звернення: 07.04.2025).

48. Сільський екотуризм: сьогодення і майбутнє. *Національна Рада жінок України*. URL: <http://nrzhu.org.ua/index.php/statti/item/470-silskyi-ekoturizm-sohodennia-i-maibutnie> (дата звернення: 17.01.2025).
49. Сім принципів відновлення України, які затвердили в Лугано. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-uarazom/3522438-sim-principiv-vidnovlenna-ukraini-aki-zatverdili-v-lugano.html> (дата звернення: 06.01.2025).
50. Стратегія розвитку Хмельницької області на 2021-2027. URL: <https://www.adm-km.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%86%D0%AF.pdf> (дата звернення: 22.03.2025).
51. Тренди цифрового маркетингу у 2025 році: що потрібно знати, аби залишитися конкурентоспроможними. *КМБШ*. 12 березня. 2025. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/trendi-czifrovogo-marketingu-u-2025-roczishho-potribno-znati-abi-zalishatisya-konkurentospromozhnimi> (дата звернення: 04.04.2025).
52. Тури на Поділлі. *Молодіжний туризм*. URL: <https://mtourism.com.ua/tours-ua/podillya-ua> (дата звернення: 17.01.2025).
53. Туризм. USAID. URL: <https://era-ukraine.org.ua/tourism-ua/> (дата звернення: 13.02.2025).
54. Туризм. Хмельницька обласна військова адміністрація. URL: https://www.adm-km.gov.ua/?page_id=1562 (дата звернення: 19.02.2025).
55. Удар по культурі: 10 музеїв, які постраждали від російської агресії. Рубрика все по поличках. URL: <https://rubryka.com/article/ukrainian-museums-destroyed-war/> (дата звернення: 20.03.2025).
56. Федорова Х. Туризм під час війни. Як галузь виживає та готується до відновлення. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/turyzm-pid-chas-vijny-yak-galuz-vyzhyvaye-ta-gotuyetsya-do-vidnovlennya> (дата звернення: 22.01.2025).

57. Хмельниччина туристична. *Поділля NEWS*. URL: <https://podillyanews.com/2022/05/26/cherez-vijnu-na-hmelnichchyni-staye-populyarnishym-vnutrishnij-turyzm/> (дата звернення: 24.03.2025).
58. Хто і як допомагає переселенцям на Хмельниччині: в області запрацювала новостворена рада ВПО. *Єднання заради дії*. URL: <https://yednanniazaradydii.org.ua/publications/khto-i-iak-dopomahaie-pereselentsiam-na-khmelnichchyni-v-oblasti-zapratsiuvala-novostvorena-rada-vpo/> (дата звернення: 10.04.2025).
59. Шоробура І. М. Організаційні основи туристичної діяльності у Хмельницькій області. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 74. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/74/> (дата звернення: 13.02.2025).
60. Шуліка Б. О., Сержантова Ю. Ю., Денищенко Л. В. Екотуризм: збалансований підхід до відвідування природних місць та його вплив на природні ресурси. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-82> (дата звернення: 01.03.2025).
61. Шупта А. О. Туристичний ринок в умовах воєнних дій. *Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства»*. 2022. 25 листопада. С. 444-446. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/shupta.htm (дата звернення: 09.01.2025).
62. Economic strategy of Ukraine 2030 URL: <https://nto.ua/assets/files/ntou-book-strategic-ukraine-economic2030.pdf> (дата звернення: 12.02.2025).
63. EU4Business. URL: <https://eu4business.org.ua/> (дата звернення: 16.03.2025).
64. EU4Culture. URL: <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/kul/e4c.html> (дата звернення: 14.01.2025).
65. UIF презентував соціологічне дослідження щодо актуальних питань: ключові результати. *Команда UIF*.

URL: <https://uifuture.org/publications/uif-prezentuvav-socziologichne-doslidzhennya-shhodo-aktualnyh-pytan-klyuchovi-rezultaty/> (дата звернення: 12.01.2025).

66. UNDP. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine> (дата звернення: 24.02.2025).